

crime investigation into types we will be able to formulate the basics for classifying tactical decisions in criminalistics. The author suggests treating separately the investigator's thinking tasks and tactical decisions taken to solve these tasks and explains the correlation between thinking tasks and tactical decisions taken to solve these tasks. The tactical decision in its implementation is conditioned by a thinking task completely or to some of its extent. The thinking task in the course of investigation determines the type of a tactical decision and constitutes the fundamental basis for its taking. The article enumerates general thinking tasks that can be specified, if necessary, in order to derive specific tasks applicable to particular investigation situations.

Keywords: criminalistics, tactical decisions, crime investigation, investigator's thinking tasks.

УДК 343.98

М. В. Капустіна, доцент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

Розглянуто та проаналізовано підходи до розуміння криміналістичного забезпечення досудового розслідування. Запропоновано авторське визначення цієї криміналістичної категорії з відповідною аргументацією. Визначено й розкрито вагомі ознаки, що становлять фундамент сформульованого поняття «криміналістичне забезпечення досудового розслідування».

Ключові слова: криміналістичне забезпечення, засоби криміналістичного забезпечення, протидія злочинам.

Реалії сьогодення свідчать про суттєві якісні та кількісні зміни стану злочинності. У зв'язку з цим виникає необхідність у прийнятті неординарних і кардинальних рішень для запровадження дієвого механізму протидії злочинним виявам. Досягнення зазначеної мети можливо за рахунок криміналістичного забезпечення досудового розслідування новітніми засобами, розроблення яких має ґрунтуватися на сучасних положеннях загальної теорії криміналістики, узагальненні та аналізуванні передової судово-слідчої практики, досягненнях науково-технічного прогресу.

Проблеми криміналістичного забезпечення досліджували такі вчені, як Т. В. Авер'янова, Р. С. Белкін, В. В. Бірюков, Є. П. Іщенко, В. Г. Коломацький, В. П. Лавров, Є. Д. Лук'янчиков, В. В. Матвієнко, В. О. Образцов, Ж. В. Удовенко, К. О. Чаплинський та ін.¹

¹ Див.: Криминалистическое обеспечение деятельности криминальной милиции и органов досудебного расследования / [Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, А. И. Бородулин и др.] ; под ред. Т. В. Аверьяновой, Р. С. Белкина. — М. : Новый Юрист, 1997. — 399 с.; Бірюков В. В. Інформаційно-довідкове забезпечення розслідування злочинів: проблеми теорії та практики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра

Вивчення й аналізування наукових праць зазначених дослідників надає підстави стверджувати, що на сьогодні немає єдності думок щодо поняття та змісту криміналістичного забезпечення. Так, В. Г. Коломацький, який першим серед науковців увів поняття «криміналістичне забезпечення», вважає, що його слід розглядати як систему впровадження в практичну діяльність посадових осіб, підрозділів, служб і органів внутрішніх справ з охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю криміналістичних знань, що втілені в умінні працівників використовувати наукові, методичні й тактичні криміналістичні рекомендації, техніко-криміналістичні засоби та технології їх застосування¹. У свою чергу Т. В. Авер'янова й Р. С. Белкін наголошують, що криміналістичне забезпечення діяльності кримінальної міліції та органів досудового розслідування являє собою систему криміналістичних знань і заснованих на них навичок та вмій їх співробітників використовувати наукові криміналістичні рекомендації, застосовувати криміналістичні засоби, методи й технології їх використання з метою попередження, виявлення, розкриття та розслідування злочинів². На думку В. П. Лаврова, криміналістичне забезпечення розкриття й розслідування злочинів – це діяльність, що здійснюється правоохоронними органами та спрямована на створення умов їх постійної готовності до застосування засобів, прийомів і методів криміналістики та реалізації цих умов при попередженні, розкритті й розслідуванні злочинів³. Деяка схожість з позицією попереднього автора прослідковується у визначенні, запропонованому

юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / В. В. Бірюков. — К., 2011. — 31 с.; *Ищенко Е. П.* Информационное обеспечение следственной деятельности / под ред. Е. П. Ищенко. — М. : Юрлитинформ, 2011. — 168 с.; *Коломацкий В. Г.* Криминалистическое обеспечение деятельности органов внутренних дел по расследованию преступлений // Криминалистика. — Т. 1. История, общая и частные теории / под ред. Р. С. Белкина, В. Г. Коломацкого, И. М. Лузгина. — М. : Академия МВД РФ, 1995. — 264 с.; Криминалистическое обеспечение раскрытия и расследования корыстно-насильственных преступлений. Спецкурс лекций : учеб. пособие для ВУЗов / под ред. В. П. Лаврова. — М. : Юнити-Дана; Закон и право, 2003. — 126 с.; *Лук'янчиков С. Д.* Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів / С. Д. Лук'янчиков. — К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. — 360 с.; Криминалистика / под ред. В. А. Образцова. — М. : Юрисль, 1997. — 744 с.; *Матвієнко В. В.* Криміналістичне забезпечення методики розслідування злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Матвієнко Володимир Васильович. — К., 1999. — 248 с.; *Удовенко Ж. В.* Криміналістичне забезпечення процесу доказування на досудовому слідстві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Удовенко Жанна Володимирівна. — К., 2004. — 205 с.; *Чаплинський К. О.* Тактичні основи забезпечення досудового розслідування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / К. О. Чаплинський. — Дніпропетровськ, 2011. — 36 с.

¹ Див.: *Коломацький В. Г.* Указ. праця.

² Див.: Криминалистическое обеспечение деятельности криминальной милиции и органов досудебного расследования. — С. 98.

³ Див.: Там же. — С. 51.

Ж. В. Удовенко, яка вважає криміналістичне забезпечення самостійною, ефективною, специфічною діяльністю відповідних суб'єктів із створення необхідних умов при отриманні криміналістичної освіти, криміналістичних знань і використанні криміналістичної техніки в передбаченій законом діяльності суб'єктів процесу доказування на досудовому слідстві із збирання, дослідження, перевірки й оцінювання фактичних даних (доказів) і застосування їх з метою встановлення істини в кримінальній справі¹. В. О. Образцов вважає, що сутність криміналістичного забезпечення полягає в наданні посадовим особам правоохоронних органів, які професійно ведуть боротьбу зі злочинністю, наукової продукції, що розробляється в криміналістиці, освоєння й використання якої сприяє підвищенню ефективності вирішення завдань, що стоять перед користувачами такої продукції. У даному разі науковою продукцією, на думку цього вченого, є будь-які результати криміналістичних досліджень теоретичного та прикладного характеру: теорії, вчення, поняття, класифікації, типології, принципи, методи, прийоми, методики, технічні засоби, рекомендації з їх використання в кримінальному судочинстві². Подібність такого змістового наповнення визначення можна спостерігати в позиції В. В. Матвієнка, який зазначає, що криміналістичне забезпечення діяльності правоохоронних органів є іманентною суттєвою ознакою криміналістики й полягає у виявленні потреб слідчої практики та всебічному озброєнні працівників правоохоронних органів дієвими криміналістичними рекомендаціями, що забезпечують оптимізацію розслідування злочинів³.

Отже, із наведених визначень убачається наявність різних підходів до розуміння сутності криміналістичного забезпечення. Для одних науковців ключовою є діяльність із створення, надання, озброєння правозастосовної практики відповідною науковою продукцією, а для інших – це сама наукова продукція з рекомендаціями щодо її опанування й застосування.

Розмаїття поглядів на ту чи іншу криміналістичну категорію потребує узгоджених зусиль учених з розроблення уніфікованих підходів до її розуміння. Ефективними засобами досягнення такої уніфікації слід уважати: 1) уточнення терміна «забезпечення», оскільки його термінологічне розуміння та тлумачення мають фундаментальне значення для подальшого з'ясування сутності позначеного нами поняття «криміналістичне забезпечення»; 2) виокремлення найбільш вагомих ознак категорії «криміналістичне забезпечення», які розкривають її сутність і становлять основу сформульованого визначення її поняття.

Якщо звернутися до академічного тлумачного словника української мови, то термін «забезпечення» пояснюється через дієслово «забезпечувати», яке вживається в декількох значеннях: а) постачаючи щось у достатній кількості, задовольняти кого-, що-небудь у якихось потребах; б) створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; в) захищати,

¹ Див.: Удовенко Ж. В. Указ. праця. — С. 113.

² Див.: Криміналістика / под ред. В. А. Образцова. — С. 25.

³ Див.: Матвієнко В. В. Указ. праця. — С. 53.

охороняти кого-, що-небудь від небезпеки¹. Згідно з тлумачним словником російської мови, автором якого є С. І. Ожегов, дієслово «забезпечувати» вживається ще й в інших значеннях, а саме: «надати достатні матеріальні засоби до життя» та «створити дійсним, реально можливим»². У словнику управління термін «забезпечення» тлумачиться у двох значеннях: 1) надання будь-чого в необхідній кількості; 2) створення необхідних умов для здійснення чого-небудь³. Аналізування зазначених тлумачень надає підстави під терміном «забезпечення» розуміти процес створення й надання засобів, які використовуються у певних умовах і сприяють (гарантують) вирішенню відповідних завдань.

Щодо вагомих ознак, які становлять фундамент поняття «криміналістичне забезпечення досудового розслідування», то, на нашу думку, до них можна віднести такі.

Упередженість – сутність якої полягає в тому, що в практичну діяльність слідчих органів мають бути введені засоби, які відповідають специфіці цієї діяльності та задовольняють її потреби. Відповідно до тлумачних словників засобом вважається: 1) прийом, спосіб для досягнення чого-небудь; 2) знаряддя (предмет, сукупність пристосувань, механізмів, пристроїв) для здійснення будь-якої діяльності⁴. Аналізування наданого тлумачення і юридичної літератури дозволяє погодитися з позицію Є. Д. Лук'яничкова, який розглядає засоби (але за колом своїх наукових інтересів – інформаційне забезпечення) у двох аспектах. По-перше, це передбачені законом дії, які здійснюються в кримінально-процесуальній або оперативно-розшуковій формі з метою встановлення інформації в процесі певнальної діяльності з розкриття злочину. По-друге, це знаряддя (інструментарій), які застосовуються в межах передбачених законом дій для підвищення їх ефективності й забезпечення результативності. У дану групу автор включає не тільки технічні пристосування, а також розроблені криміналістикою спеціальні методики, криміналістичні тактичні прийоми та різного спрямування методичні рекомендації⁵. Саме другий аспект розгляду зазначеного поняття надає можливість віднести результати певних наукових досліджень до засобів криміналістичного забезпечення й розподілити їх на такі види: а) *науково-технічні засоби* – прилади, пристосування, матеріали та прийоми, методи, способи їх застосування (гласні і таємні); б) *організаційно-тактичні засоби* – тактичні прийоми, тактичні комбінації, тактичні операції; в) *методико-криміналістичні засоби* – рекомендації, програми розслідування, алгоритми

¹ Див.: Академічний тлумачний словник української мови. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sum.in.ua/>. — 17.01.2014.

² Див.: Ожегов С. И. Словарь русского языка / под ред. Н. Ю. Шведовой. — 20-е изд., стереотип. — М. : Рус. яз., 1989 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ozhegov.org>. — 17.01.2014.

³ Див.: Словарь управления [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://upravlenie.academic.ru>. — 17.08.2014.

⁴ Див.: Ожегов С. И. Словарь русского языка; Академічний тлумачний словник української мови.

⁵ Див.: Лук'яничков Є. Д. Указ. праця. — С. 119.

дій слідчого; г) *інформаційні засоби* – довідкові системи, аналітичні бази даних; д) *попереджувально-профілактичні засоби* – заходи профілактики, припинення та запобігання злочинів. Отже, упредмеченість як ознака криміналістичного забезпечення свідчить про пряме, безпосереднє відношення розроблених і запропонованих засобів специфіці слідчої діяльності, особливостям відкриття та здійснення кримінального провадження.

Науковість – яка підкреслює, що методологічну основу дослідження, результатом якого є розроблення криміналістичних засобів, складають методи діалектичної й формальної логіки, загальнонаукові методи та спеціальні методи криміналістики. Саме використання зазначених методів у процесі дослідження дозволяє отримати об'єктивні результати та обґрунтувати їх. Більш того ці методи надають можливість перевірити отримані результати з метою їх додаткового підтвердження або критичного оцінювання адекватності, оскільки саме вони забезпечують доступність інших учених до вихідних даних, методик і наданого висновку.

Апробованість – передбачає процедуру верифікації (перевірки) створених і наданих криміналістичних засобів практиці в реальних умовах шляхом установлення ступеня їх ефективності та продуктивності в протидії злочинним виявам.

Суб'єктність – реалізація засобів криміналістичного забезпечення певним колом учасників кримінального провадження. Ідеться передусім про працівників органів кримінальної юстиції. Так, згідно з Концепцією реформування кримінальної юстиції України до системи кримінальної юстиції належать кримінальне, кримінально-процесуальне та кримінально-виконавче законодавство, а також органи й установи, що розглядають кримінальні справи (кримінальні провадження), інститут державних обвинувачів (прокуратура), органи, наділені повноваженнями проводити досудове розслідування, органи та установи виконання кримінальних покарань, адвокатура¹. Аналізуванню наданого законодавцем визначення надає підстави вважати працівниками органів кримінальної юстиції, які використовують засоби криміналістичного забезпечення: 1) слідчих органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів державного бюро розслідування; 2) працівників оперативних підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України; 3) прокурорів, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням; 4) слідчих суддів, які здійснюють судовий контроль за додержанням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

¹ Див.: Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів»: Указ Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/208 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>. — 20.01.2014.

Кваліфікованість працівників органів кримінальної юстиції передбачає, що ефективне використання створених і наданих засобів криміналістичного забезпечення можливе тільки за наявності в осіб, які їх застосовують, відповідних знань та умінь. Отже, для використання засобів криміналістичного забезпечення необхідно володіти *знаннями* щодо змісту галузей криміналістичної техніки, загальних положень криміналістичної тактики та її окремих елементів, тактичних особливостей провадження слідчих (розшукових) дій, тактичних особливостей проведення негласних слідчих (розшукових) дій, специфіки розслідування окремих видів злочинів тощо й *уміннями* щодо правильного застосування науково-технічних засобів; виявлення, фіксації, вилучення та збереження доказів; використання тактичних прийомів, тактичних комбінацій при проведенні окремих слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій залежно від ситуації, тактичних операцій, які спрямовані на вирішення окремого тактичного завдання в ході досудового розслідування; застосування окремих криміналістичних методик та ін. Зазначені знання й уміння особи отримують під час навчання в юридичних навчальних закладах при опануванні дисципліни «Криміналістика», на курсах підвищення кваліфікації та завдяки особистому професійному досвіду.

Унормованість – відповідність загальним засадам і завданням кримінального провадження. До загальних засад кримінального провадження, якими необхідно керуватися при створенні та використанні криміналістичних засобів, належать: верховенство права, законність, рівність перед законом і судом, повага до людської гідності, забезпечення права на свободу й особисту недоторканність, недоторканність житла чи іншого володіння особи, таємниця спілкування, невтручання в приватне життя, недоторканність права власності, презумпція невинуватості й забезпечення доведеності вини, свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів і членів сім'ї, заборона двічі притягуватися до кримінальної відповідальності за одне й те саме правопорушення, забезпечення права на захист, доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень, змагальність сторін і свобода в поданні ними суду своїх доказів і доведенні перед судом їх переконливості, безпосередність дослідження показань, речей і документів, забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності, публічність, диспозитивність, гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами, розумність строків, мова, якою здійснюється кримінальне провадження (ст. 7 КПК)¹. Розроблення й використання криміналістичних засобів мають бути спрямовані на виконання таких завдань кримінального провадження: 1) захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; 2) охорона прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження; 3) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування й судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притяг-

¹ Див.: Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т. / [О. М. Бандурка, С. М. Блажівський, С. П. Бурдоль та ін.]; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. — Х. : Право, 2012. — Т. 1. — С. 16.

нутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу та щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (ст. 2 КПК)¹.

Цілеспрямованість – передбачає використання криміналістичних засобів із метою протидії злочинам. Вивчення й аналізування різноманітної юридичної літератури за даною проблематикою, а саме: 1) нормативно-правових актів міжнародного характеру (конвенцій ООН, протоколів Генеральної Асамблеї, рекомендації ЄС, меморандумів, угод)²; 2) законодавства України (закони, інструкції, постанови, рішення, методичні рекомендації)³; 3) наукових праць таких учених, як А. І. Алексєєв, В. В. Голіна, Л. М. Давиденко, І. М. Даньшин, О. М. Джу́жа, С. М. Іншаков, А. Д. Краснов, О. П. Кузнецов, Т. В. Пінкевич, Ю. В. Трунцевський, Д. А. Шестаков та інші⁴ показує

¹ Див.: Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т. — Т. 1. — С. 6–7.

² Див., напр.: Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : Міжнародний документ від 15 листоп. 2000 р.; Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин : Міжнародний документ від 20 груд. 1988 р.; Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : Міжнародний документ від 15 листоп. 2000 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>. — 23.01.2014.

³ Див., напр.: Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-ХІІ; Про затвердження інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю : наказ МВС України та Центрального управління СБУ від 10 черв. 2011 р. № 317/235; Про затвердження плану заходів на 2014 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму: постанова КМУ від 25 груд. 2013 р. № 971; Про боротьбу з контрабандою і порушенням митних правил, координацію діяльності у цій сфері : рішення РНБО від 31 жовт. 2008 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>. — 23.01.2014.

⁴ Див.: Алексєєв А. И. Криминологическая профилактика: теория, опыт, проблемы : монография / А. И. Алексєєв, С. И. Герасимов, А. Я. Сухарев. — М. : НОРМА, 2001. — 496 с.; Криминологія : підручник / [І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін.]; за заг. ред. В. В. Голіни. — 2-ге вид., перероб. і допов. — Х. : Право, 2009. — 288 с.; Давыденко Л. М. Противодействие преступности: теория, практика, проблемы: монография / Л. М. Давыденко, А. М. Бандурка. — Х. : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2005. — 302 с.; Иванов Ю. Ф. Криминология : навч. посібник / Ю. Ф. Иванов, О. М. Джу́жа. — К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2006. — 264 с.; Іншаков С. М. Системное воздействие на преступность в вооруженных силах России : автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / С. М. Іншаков. — М., 1997. — 40 с.; Краснов А. Д. Противодействие таможенным преступлениям: теоретико-прикладной анализ : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / А. Д. Краснов. — Н. Новгород, 2011. — 31 с.; Кузнецов А. П. Государственная политика противодействия налоговым преступлениям в Российской Федерации: проблемы форми-

ють, по-перше, що поняття протидія злочинам, як правило, розглядається у двох аспектах: кримінально-правовому та кримінологічному; по-друге, має загальносоціальний, соціально-кримінологічний та індивідуальні рівні, які складаються з системи відповідних заходів (соціально-економічних, організаційно-правових, попереджувально-профілактичних), спрямованих на виявлення, розкриття, розслідування, попередження злочинів, інформаційно-консультаційне забезпечення законопроектів з даної проблематики, судовий розгляд кримінальних проваджень і покарання винних, роботу з виправлення засуджених, нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Видається, що протидія злочинам як мета використання криміналістичних засобів включає дії та заходи з виявлення, розслідування, профілактики, припинення й запобігання злочинам.

Таким чином, аналізуванню термінологічного розуміння й тлумачення терміна «забезпечення», виокремлення ознак досліджуваної категорії та розкриття їх сутності надає підстави розглядати *криміналістичне забезпечення* як процес створення й надання наукових і апробованих судово-слідчою практикою засобів (техніко-криміналістичних, організаційно-тактичних, методико-криміналістичних, інформаційних, попереджувально-профілактичних), що використовуються працівниками органів кримінальної юстиції на основі отриманих ними знань і вмінь відповідно до загальних засад і завдань кримінального провадження з метою протидії злочинам.

КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ: ПОНЯТИЕ И ПРИЗНАКИ

Капустина М. В.

Рассмотрены и проанализированы различные подходы относительно понимания криминалистического обеспечения досудебного расследования. Предложено авторское определение этой криминалистической категории с соответствующей аргументацией. Выделены и исследованы существенные признаки, которые являются фундаментом сформулированного понятия «криминалистическое обеспечение досудебного расследования».

Ключевые слова: криминалистическое обеспечение, средства криминалистического обеспечения, противодействие преступлениям.

рования законодательной регламентации и практического осуществления : автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / А. П. Кузнецов. — Н. Новгород, 2000. — 64 с.; *Пинкевич Т. В.* Криминологические и уголовно-правовые основы борьбы с экономической преступностью : автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Т. В. Пинкевич. — М., 2002. — 54 с.; *Трунцевский Ю. В.* Интеллектуальное пиратство: гражданско-правовые и уголовно-правовые меры противодействия : монография / Ю. В. Трунцевский. — М. : Юрист, 2002. — 283 с.; *Шестаков Д. А.* Криминология: новые подходы к преступлению и преступности. Криминальные законы и криминологическое законодательство. Противодействие преступности в изменяющемся мире : учебник / Д. А. Шестаков. — 2-е изд., перераб. и доп. — СПб. : Юрид. центр Пресс, 2006. — 561 с.

CRIMINALISTIC PROVISION OF PRE-TRIAL INVESTIGATION: NOTION AND FEATURES

Kapustina M. V.

The article deals with and analyzes various approaches to understanding criminalistic provision of pre-trial investigations. It suggests effective means to unify the analyzed approaches, in particular: to specify the term «provision» as its terminological understanding and interpretation are of fundamental importance for defining the content of the term «criminalistic provision» and determining the most meaningful features of the category being analyzed, the features which describe its essence and constitute the basis for the formulated definition of «criminalistic provision of pre-trial investigation». The author suggests her own definition of this criminalistic category: criminalistic provision is the process of creating and rendering scientific means and means that were applied in forensic and investigation practice (technical and criminalistic, organizational and tactical, methodological and criminalistic, informational, preventive and prophylactic), used by officers in criminal law enforcement based on the knowledge and skills under the general principles and tasks of the criminal proceeding in order to combat crime.

Keywords: criminalistic provision, means of criminalistic provisions, to combat crime.

УДК 343.98

Я. Е. Мышков, начальник отдела прокуратуры Харьковской области, кандидат юридических наук

МЕТОДИКА РАССЛЕДОВАНИЯ ВЗЯТОЧНИЧЕСТВА: ОПТИМАЛЬНЫЕ СИСТЕМЫ СЛЕДСТВЕННЫХ ДЕЙСТВИЙ

Рассмотрены проблемы оптимальных систем следственных действий при расследовании взяточничества. Изложены основные теоретические предпосылки формирования систем и их оптимальности. Предложен перечень тактических операций и даны практические рекомендации о производстве следственных действий, обеспечивающих эффективность расследования в различных следственных ситуациях, которые проиллюстрированы примерами из следственной практики.

Ключевые слова: методика, взяточничество, следственные действия, тактические операции.

Методика расследования взяточничества на всех этапах развития теории криминалистики представляла особую сложность, определяемую малой информационной насыщенностью обнаруженных доказательств. Уголовно-правовые отношения субъектов этого преступления (взяточника и взяточдателя), взаимные сокрытия преступных намерений и связей создавали достаточно скрытую схему их заинтересованности. Именно поэтому один из главных элементов криминалистической характеристики преступного события – следовая картина – является наилучшим информационным полем, из которого можно извлечь те или иные доказательства. Обращение к этому